

ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε σελ. 49

Ἐγώ. — Ὅχι σ' ὅλα ! Γιά τὸ κ καὶ τὸ τ, ναί ! Γιά τὸ b τὸ λατινικόν, ἀλλάξαμε καὶ τὸ κάναμε β· εἶναι ὅμως πολλὰ χρόνια ποὺ ἐγίνε ἡ ἀλλαγὴ, κοντεῖουν τώρα χίλια καὶ πεντακόσια· ὕστερα, πολὺ πιὸ ὕστερα, ἤρθε μιὰ ἐποχὴ ποὺ δὲ μᾶς πείραζε πιά ναρχίζουμε μιὰ συλλαβὴ μὲ τὸ β καὶ ποὺ δὲν τᾱλλάζαμε πιά. Γιά τοῦτο, ἡμᾶς ἀκούσете νὰ λέμε β ἐκεῖ ποὺ γράφουμε μπ, σημαίνει πῶς πήραμε τὴ λέξη ἀπ' τοὺς Ἰταλοὺς· ἡ barca κατάντησε βάρκα· ὁ μπαρμπέρης ἔμεινε ὅμως barberis, ἀξούριστος καὶ μὲ τὸ b ποὺ ἔχει ἡ barba τοῦ Ἰταλοῦ. Ἄν τὸ λέγαμε βαρβέρης, δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ καταλάβουμε γιατί εἶναι λατινικὴ ἡ βάρκα καὶ δὲ θὰ μᾶς εἴτανε δυνατὸ νὰ ξεχωρίσουμε τὰ λατινικὰ ἀπ' τὰ ἰταλικά. Βλέπετε τί πολὺτιμος ποὺ εἶναι αὐτὸς ὁ μπαρμπέρης ! Νὰ τὸν κάνουμε τώρα κουρέα, πᾶν τὰ λατινικά μας κι ἀρχίζουμε πάλι νὰ μιλοῦμε γιὰ ξένες λέξεις, δίχως νὰ ξέρουμε καλὰ καλὰ γιὰ ποιὲς λέξεις μιλοῦμε.

Κώστας. — Γιά τοῦτο λέμε τὸ λοιπὸν καὶ μπράτσο ἀντὶς βράτσο ;

Ἐγώ. — Ναί ! Τὸ μπράτσο τὸ πήραν πρῶτα οἱ Ῥωμαῖοι ἀπὸ μᾶς· δὲν εἶχαν καμμιά λέξη γιὰ νὰ ὀνομάσουν τὸ πιὸ μικρὸ μέρος τοῦ μπράτσου ἀπ' τὴν πλάτη ἴσια μὲ τὸν ἀγκῶνα· ἤκουσαν τὸ ἐπιθετὸ βράχιον καὶ τὸ εἶπαν braccium. Αὐτὸ τὸ braccium, τόξαμαν οἱ Ἰταλοὶ braccio· ἐμεῖς ποὺ δὲν ἔχουμε τὸ ch στὴν κοινὴ μας τὴ γλῶσσα, τὸ λέμε μπράτσο μὲ τ καὶ σ. Ἐχουμε ὅμως τὸ β, ἀφοῦ κάθε τόσο λέμε κουμπί, κόμπος, χαμπρὸς ποὺ εἶναι καὶ πολὺ ἀρχαῖα, γιατί ἐκεῖ ποὺ εἴταν ἓνα μ μπροστὰ στὸ B τάρχατο, κομβίον, κόμβος, γαμβρός, τὸ βασταῖζαμε καὶ μεῖς· λέμε μάλιστα καὶ τὸν πατέρα, τὴν πατρίδα καὶ μὲ B τὰ προφέρουμε, μόνον ὅτι τὰ γράφουμε κι αὐτὰ μὲ π. Ἄν ἡ γλῶσσά μας δὲν εἶχε αὐτὸ τὸ B, θὰ εἴταν ἀδύνατον νὰ τὸ μάθουμε ἀπ' τοὺς ξένους· ὅταν παίρνομε μιὰ ξένη λέξη, βλέπετε ποὺ τὴν κάνουμε ἀμέσως ἐλληνικὴ, ἀφοῦ τὴ συνειθίζουμε πάντα μὲ τὴν προφορὰ τὴ δική μας, κι ὅχι μὲ τὴν ξένη προφορὰ.

Κώστας. — Σταθῆτε καὶ γὼ τώρα νὰ σᾶς πῶ κάτι, ποῦ νὰ χαρῆτε. Ἀφοῦ σᾶς ἀρέσουν τόσο τὰ λατινικά, σᾶς λέω πιά ποῦ καὶ τὸ τσιγάρο εἶναι λατινικόν. Γιατί ὅχι; Μάλιστα τὸ λέ-

γαμε πρῶτα κιγάρον μὲ κ σὺν τοὺς Λατίνοισι ! Ἀφοῦ ἔλλαξε τὸ β κ' ἐγίνε βάρκα ἡ barca, γιατί νὰ μὴν ἀλλάξῃ καὶ τοῦτο ;

Ἐγώ. — Ναί ! Μὰ ἐλάτε δὴ ποῦ ὁ Κικέρωνας βέβαια δὲν κάπνιζε. Ἐπειτα, δὲν εἶδαμε ποῦ τὸ c τὸ λατινικὸ στὴ γλῶσσα μας δὲν ἀλλάζει; Τὸ τσιγάρο τὸ πήραμε ἀπ' τοὺς Ἰταλοὺς καὶ τὸ χουν καὶ κείνοι παρμένο ἀπ' τὴν Ἰσπανία. Εἶναι μάλιστα καὶ πολὺ κόμμοδο νὰ τὸ λέμε τσιγάρο, γιατί ἀλλιῶς θὰ εἴταν ἄνοστο.

Παυλὺς. — Νὰ ποῦ σᾶς ξέφυγε καὶ σᾶς πάλι ἓνα ἰταλικόν.

Ἐγώ. — Ποιό ;

Παυλὺς. — Ἀκουσα νὰ πῆτε κόμμοδο.

Ἐγώ. — Ἰταλικόν, τὸ κόμμοδο ; Καλέ, δὲ βασιεῖστε ; Κόμμοδο ξέρει κι ὁ Σουῖδας· στοῦ Ἰουστινιανοῦ τὴν ἐποχὴ ἐλεγαν κομμοδάτοιν καὶ τόσα ἄλλα, μὰ καὶ νὰ μὴν τῶλεγαν, ἀπὸ τὸ ὁ μόνον καὶ μόνον φαίνεται πῶς εἶναι καὶ τοῦτο λατινικόν. Δὲ θυμάστε τί εἶπαμε γιὰ τὸ β ; Καὶ δῶ εἶναι ἡ ἴδια ἱστορία. Ἄν εἴταν τὸ κόμμοδο ἰταλικόν, θὰ τὸ λέγαμε κόμμοντο, μὲ d σὺν τοὺς Ἰταλοὺς, ὅπως λέμε ἀντίο κι ὅχι ἀδίο, γιατί σήμερα, ὅταν ἔρθῃ ἀπ' τὴν Ἰταλίαν καμμιά λέξη μὲ d, δὲν τὴν ἀλλάζουμε πιά. Τὸ λατινικόν ὅμως τὸ d καὶ τὸ b, δὲν τάφησαμε πουθενά.

Κώστας. — Ἀρχίζω τώρα καὶ γὼ νὰ μὴ φοβοῦμαι πιά τίς ξένες λέξεις, ἀφοῦ βλέπω πῶς εἶνε τόσο ἀρχαῖες καὶ τίς ἔχει ἡ γλῶσσά μας τόσο χρόνια.

Ἐγώ. — Ἐχετε πολὺ δίκιο νὰ μὴν τίς φοβάστε. Δὲν ξέρω γιατί σήμερα μᾶς κακοφαίνεται νὰ συνειθίζουμε ξένες λέξεις καὶ γιατί τῶχουμε ντροπὴ. Μήπως κ' οἱ ἀρχαῖοι δὲν εἶχαν ἓνα σωρὸ ξένες λέξεις ; Σὲ κάθε ἐποχὴ πήραν οἱ Ἕλληνες ἀπ' τοὺς ἄλλους λαοὺς.

Κώστας. — Σὲ κάθε ἐποχὴ ; Τί ; κι οἱ ἀρχαῖοι οἱ Ἕλληνες ; Αὐτὸ πιά δὲν τὸ πιστεύω θὰ μᾶς πῆτε τώρα ποῦ κι ὁ Ὅμηρος γινώριζε ξένες λέξεις ;

Ἐγώ. — Καὶ πῶς νὰ μὴ σᾶς τὸ πῶ, ἀφοῦ εἶναι ; Κι ὁ Ὅμηρος εἶχε καὶ πολὺ πρῶτα ἀπ' τὸν Ὅμηρο εἶχαμε λέξεις ποὺ εἴτανε, μὲ συμπάθειο, κ' ἐβραλίκες.

Κώστας. — Αὐτὸ θέλω νὰ τὸ μάθω, γιατί μοῦ φαίνεται πολὺ παράξενο.

Ἐγώ. — Νὰ σὰς ἀραδιάσω ὅσα θέλετε, φυτά, πετράδια, ῥήματα καὶ κοινὰ ὀνόματα· ὕσσωπος, ἔβερος, κυπάρισσος, λίθανος, λίθανον καὶ λίδαρον, μύρρα, κασία... ποὺ προφταίνω νὰ τὰ πῶ ὅλα; σάπφειρος, σμάραγδος, μόλυθος, μέταλλον, χρυσός, ποὺ βρίσκεται καὶ στὸν Ὀμηρὸν στὸν Ὀμηρὸν βρίσκεται πάλι κ' ἡ ἀργαβών, ποὺ εἶναι τοῦ Ἀβραὰμ χάρισμα· τὸ ῥήμα τιθαβώσσω, ποὺ τόχει κι αὐτὸ ὁ Ὀμηρὸς στὴν Ὀδύσεια, «ἐνθα δ' ἔπειτα τιθαβώσσουσι μέλισσαι», καὶ τὸ τιθαβώσσω φαίνεται ἐβραϊκό. Ὀρίζετε κι ἄλλα; κλωθός (τὸ κλουθὶ μας), σάκκος, μάχαιρα, ἴσως καὶ ῥόδον. Πολλά, βλέπετε, ποὺ τὰ λέμε ἀκόμη καὶ σήμερα.

Κώστας. — Γιὰ τὸνομα τοῦ Θεοῦ! Κι ἀπὸ ποῦ ξέρετε πῶς δὲν εἶναι ἐλληνικά;

Ἐγώ. — Μὴ θαρρήτε πῶς τώρα σὰς τὰ βρίσκω. Τὰ διάβασα στὸ βιβλίο ἐνὸς μεγάλου σοφοῦ, ποὺ ἔχει ὄνομα καὶ σὲ μᾶς καὶ ποὺ μάλιστα ἀγαπᾷ πολὺ καὶ τὴν ἀρχαία τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἑλλάδα τὴ δική μας, σ' ἓνα βιβλίο τοῦ Renan. Δὲν τόγραψε ὅμως γιὰ νὰ μᾶς κατηγορήσῃ, γιατί δὲν εἶναι καὶ πρᾶμα ποὺ νὰ μᾶς κατηγορήσῃ κανεῖς.

Δὲ θυμάστε ποὺ κι ὁ Ἡρόδοτος κι ὁ Αἰσχύλος ἔχουν περσικὲς λέξεις; ὁ Ἡρόδοτος στίς ἱστορίες του ἔβαλε καὶ μιὰ περσικὴ λέξη ποὺ τὴν κάμαμε κατόπιν ἐμεῖς ἀγγαρεῖα καὶ τὴ συνειθίζουμε ἀκόμη καὶ σήμερα. Στὸν καιρὸ ποὺ ζοῦσε ὁ Πολύβιος, ἔπειτα, στοῦ Πλούταρχου τὸν καιρὸ, πόσα λατινικά δὲ φιλοξένησε ἡ γλῶσσα μας! Ὁ Πολύβιος δὲν τὰ καταφρονεῖ καὶ τὰ βάζει στὸ βιβλίο του. Πόσα δὲν ἔχει ὁ Πλούταρχος, ἂν καὶ μᾶς λέει πῶς μισοξέρει τὰ λατινικά καὶ δὲν τὰ σπούδασε μὲ τὰ σωστά του! Ἰσως καὶ τὸ σπῆτι ἀκούστηκε τότε πρώτη φορά. Ὁ Χρυσόστομος καὶ κεῖνος δὲν ντρεπότανε νὰ πῇ φουσαίτο σὰν τοὺς Ῥωμαίους· κἄπου τὸ γράφει· «οὐδὲν στρατείας καὶ φουσαίτου ὁ παρὼν βίος διενήνοχε». Τί νὰ σὰς πῶ τώρα γιὰ τοὺς Βυζαντινοὺς; Λατινικά εἶχαν ἓνα πλῆθος. Μὰ εἶχαν καὶ τούρκικα καὶ δὲν τοὺς πείραζε διόλου ποὺ τὰ εἶχαν· εἶταν κ' ἓνας τίτλος στὸ Βυζάντιο ποὺ λέγονταν ὁ μέγας ὁ τζασούσιος, κ' εἶταν κάμποσος τίτλος.

Ἔτσι καὶ μένα μοῦ φαίνεται πολὺ φυσικὸ νὰ συνειθίζουμε μιὰ ξένη λέξη, ὅταν τὴν ἔχουμε ἀνάγκη, γιὰ νὰ πούμε ἐκεῖνο ποὺ θέλουμε. Τί τάχτις; Θὰ ξεπέσουμε ἐκεῖ ποὺ ὁ Ὀμηρὸς, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Πολύβιος, ὁ Χρυσόστομος, κι ὁ Ἰουστινιανὸς δὲν ξέπεφταν; Τί θὰ πῇ; Ἀς μιλοῦμε καὶ μεῖς γιὰ τὸν μπαρπέρη καὶ γιὰ τὸ τσιγάρο κι ἂς μὴ χολοσκάνουμε.

Ἀμερικανός. — ὦ yes! ἀγαπῶ πολὺ τὰ τσιγάρα τῆς Ἀδῆνας μὲ κίτρινη chartreuse.

Ἐγώ. — Νὰ πάλι λατινικό!

Παυλῆς. — Ποιό; Ἡ chartreuse;

Ἐγώ. — Ὁχι δὲ! ἡ θωριά της, γιατί καὶ τὸ κίτρο ἀπ' τὴ Ῥώμη μᾶς ἤρθε κι ὁ Δίων ὁ Κάσιος ἤξερε τὰ κίτρινα ξύλα. Ἐχει μάλιστα καὶ τὸ κίτρο τὴν ἱστορία του· πρῶτα τῶμαθαν οἱ Λατίνοι ἀπ' τὸ δικό μας τὸ κέδρον καὶ τὸ κέδρον τὸ ἐλληνικό, μᾶς τόφεραν οἱ Ἑβραῖοι στὰ παλιά τὰ χρόνια. Βλέπετε πῶς σεργιανίζουν οἱ λέξεις ἀπ' τὴ μιὰ χώρα στὴν ἄλλη. Παίρνει ὁ ἓνας, δίνει ὁ ἄλλος καὶ πλουτίζει ὁ κόσμος.

Κώστας. — Αὐτὸ ποὺ λέτε μοιάζει μὲ τὴ συνήθεια ποὺ ἔχουν οἱ στρατιῶτες σὰ βιγλίζουν καὶ λέει μιὰ λέξη ὁ ἓνας τοῦ ἀλλοῦνοῦ, κ' ἔπειτα φεύγει. Ἀλλάζει ἡ βίγλα κ' ἡ λέξη μνῆσκει πάντοτες ἡ ἴδια.

Ἐγώ. — Καλέ, σὰ νὰ τὸ κάνετε ἐπίτηδες καὶ μᾶς λέτε σήμερα τόσα λατινικά.

Κώστας. — Εἶπα ἀκόμη λατινικό;

Ἐγώ. — Μιλήσατε ἴσια ἴσια σὰν ποὺ μιλοῦσε στὰ 200 ὁ Ἰούλιος ὁ Ἀφρικανός· «Αἱ βίγλαι τῆς στρατιᾶς» λέει «κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ πλῆθους ὀφείλουσι γίνεσθαι.»

Κώστας. — Οὐφ! δὲ βγάζω πιά μιλιὰ! μὲ πνίγετε μὲ τίς λέξεις σας.

Παυλῆς. — Καλὰ τὴν ἔπαθες! Πνίξε μας τώρα καὶ σύ, γιατί σοῦ πρέπει καὶ σένα νὰ μᾶς πῆς δυὸ τρεῖς λατινικοῦρες. Ἀλλιῶς πέφτεις μικρός.

Κώστας. — Λατινικοῦρες; Ἄλλο τίποτες! Ἀμα δὴ καμιὰ λέξη ποὺ μοιάζει ἰταλική, τὴ λέω ἀμέσως λατινική κ' ἔτσι γίνεται ἡ δουλειά.

Παυλῆς. — Νὰ σ' ἀκούσουμε!

Κώστας. — Ὅτι τύχη, λάκκος, καμίνι...

Παυλῆς. — Τί ἔχετε καὶ σὰς ἐπικσαν τὰ γέλια;

Ἐγώ. — Δὲν καταλάβατε ποὺ μᾶς τὸ λέει ἀπὸ δῶ νὰ γελάσουμε; Λάκκος καὶ καμίνι λατινικά; Τάχει αὐτὰ ὁ Ἡρόδοτος καὶ ποὺ μπόρεσε νὰ τὰ δανειστῇ ἀπ' τοὺς Ῥωμαίους;

Παυλῆς. — Ἐδῶ σὲ θέλω, Κώστα μου. Τί ἀποκρίνεται;

Κώστας. — Ἀποκρίνουμε ποὺ ἀξίζεις νὰ πάρῃ κανεῖς μιὰ βέργα, καὶ νὰ σὲ δειρῇ καλὰ, ποὺ κάθεσαι ὅλο καὶ μὲ πειράξεις καὶ δὲ μ' ἀφίνεις νὰ φάω ἥσυχος!

Παυλῆς. — Τί νὰ σοῦ κάμω, φίλε μου; Ἀπὸ τέτοιες φιλονεικίας βλέπεις καὶ τὸ νοῦ μας. Πεισματώνουμε, τάνκακτόνουμε ὅλα, τὰ κάνουμε θάλασσα, τούρκικα, ἰταλικά, φράγκικα, τὰ βάζουμε σ' ἓνα πανέρι. Οἱ ἄλλοι ὅμως, ποὺ τὰ ξέρουνε, δὲν ἔχουνε τίς ἴδιες ἰδέες καὶ γιὰ τοῦτο μαλλώνουμε. Νομίζω πῶς ἔτσι θὰ πάῃ τὸ πρᾶμα, ὥσπου ν' ἀλλάξουμε γνώμη καὶ νὰ μάθουμε καὶ μεῖς.

Κώστας. — Μὴ μοῦ μιλάς πιά· εἰμαι φουρκισμένος, πεινώ καὶ βοῦκκα δὲν κατεβάζω. Τὸ

ψητό μου είναι. Όλο κόκκαλο. Ο ξενοδόχος μας θά τὸ παίρνῃ βέβαια ἀπὸ κανέναν παλιὸ μακελλάρη, γιὰ νὰ μὴν ξοδεύῃ τὸν παρὰ του. Δὲν τρώτε καὶ τοῦ λόγου σας λιγάκι; Σὰς βλέπω συλλογισμένο. Μπᾶς κ' εἶπαμε ἀκόμη κανένα ἀπὸ κεῖνα;

Ἐγώ. — Ναι! κάμποσα. Μὰ ἀφοῦ θέλετε νὰ σὰς ἀφήσουμε ἥσυχο...

Κώστας. — Κάμποσα; Εἶπα κάμποσα;

Ἐγώ. — Δὲν εἶπατε βέργα; Ἡ βέργα εἶναι ἡ λατινικὴ *virga*. Λέει κι ὁ Στέφανος ὁ Διάκονος στὰ 800 «ποῖος δὲ λόγος καὶ θρήνος ἐκτραγωδήσειεν τὰς κατ' ἐκείνην τὴν ὁδοπορίαν τοῦ ἁγίου θλίψεις ἀθλητικάς; Οἱ μὲν γὰρ κατὰ τῶν φοδῶν βέργαις τοῦτον ἔτυπτον»

Κώστας. — Ἐνα, αὐτό. Ποῦ εἶναι τὰ κάμποσα;

Ἐγώ. — Ὁ φίλος μας ὁ κύριος Παυλὴς δὲ μίλησε γιὰ πανέρι: Τόχουμε στὴ γλῶσσα μας ἀπ' τὰ 200 μ. Χ. κ' εἶναι τὸ *panarium* τὸ λατινικόν.

Κώστας. — Ταφίνω τοῦ Παυλῆ. Μοῦ δείξατε ὡς τώρα μόνο ἓνα δικό μου.

Ἐγώ. — Νὰ σὰς δείξω κι ἄλλα τρία. Δὲν εἴσατε φορτικισμένος; Τὴ φοῦρκα τὴν ἔχει πιά κι ὁ Πλούταρχος κι ἀπ' τὴ φοῦρκα τοῦ Πλούταρχου φτειάζουμε καὶ τὴ ρήμα φορκίζω, ποῦ γράφηκε πρώτη φορὰ στὰ 600· τὸ λέει μάλιστα ἓνας ἅγιος πατέρας, ὁ Ἰωάννης ὁ τοῦ Μόσχου.

Κώστας. — Ἀφοῦ τὸ παραδέχεται πιά κ' ἡ ἐκκλησία... Τὸ δεῦτερο τώρα;

Ἐγώ. — Ἀμὲ ἡ βουκκα τί εἶναι; Ἡ *bucca* ἡ λατινικὴ! Θέτε καὶ τὸ τρίτο; τὸ τρίτο εἶναι ὁ μακελλάρης τοῦ ξενοδόχου. Ὁ Πρόδρομος ποῦ εἴταν πεινασμένος καὶ κείνος σὰν καὶ μᾶς σήμερα, ἔφαγε τὸ μακελλάρη καὶ μάλιστα τὴ γυναικα του σ' ἓνα στίχο.

«Τοῦ μακελλάρη τὴν γυνὴν ἠρξάμην κολακεύειν.»

Κι' ἀπὸ ποῦ ἔμαθε τὴ λέξη; Τὴν πῆρε ἀπ' τὸν ἅγιο Παῦλο ποῦ γράφει: «Πάν τὸ ἐν μακέλλω πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντας διὰ τὴν συνειδήσιν». Ἐτσι καὶ μεῖς τρέχουμε στοῦ μακελλάρη, μὰ δὲ βροτοῦμε γιὰ τὴ γλῶσσα. Καὶ τὸ μακέλλον ὅμως αὐτὸ εἶνε λατινικόν.

Κώστας. — Δὲν εἶναι πιά φαγί, εἶναι μᾶθημα σωστό.

Ἐγώ. — Ἰσι ἴσια στὸ τραπέζι θυμάται κανεὶς τὰ λατινικά. Πόσα λατινικά ἔχουμε ποῦ εἶναι τοῦ τραπέζιου! τίς *φράσεις* τίς *μυρωδάτες*, τὸ *πιπέρι* καὶ τὴ *σοῦβλα*.

Κώστας. — Τὴ σοῦβλα;

Ἐγώ. — Ναι! ἡ σοῦβλα, λατινικὰ *subula*, ποῦ στὸν τέταρτο αἰῶνα εἶχε γίνῃ *subla*. Ὁ Νεκτᾶριος ποῦ εἴταν ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, θυμάμαι ποῦ τὴ γράφει σοῦβλα, σὰν καὶ μᾶς.

Κώστας. — Θὰ τὸ θυμάμαι τώρα πιά καὶ γώ. Μὰ δὲ μοῦ λέτε; Γιατί δὲν πιάνετε νὰ τὰ γράψετε ὅλα αὐτά, τὸ καθένα μὲ τὴν ἀναφορὰ του, ποῦ νὰ τὰ δῇ ὁ κόσμος;

Ἐγώ. — Δὲν εἶναι δική μου δουλειὰ νὰ τὰ γράψω. Ἄλλοι τὰ χουνε γραμμένα, εἶναι καὶ κάμποσο γνωστά. Καὶ στὰ λεξικά μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ βρῇ σὰν ποῦ σὰς τὰ λέω. Ἀμὰ ἔρθα στὸ Παρίσι καὶ βάλθηκα νὰ σπουδάσω, τᾶμαθα. Μπορῶ καμιά μέρα νὰ σὰς τὰ δώσω καὶ χωριστά, γιὰτι ἔχω γραμμένα πολλὰ στὸ σημειωματάρι μου. Πρέπει ὅμως κάθε φιλονεικία νὰ χρησιμεύῃ καὶ σὲ κατιτί· ἀφοῦ φιλονεικίσαμε πιά καὶ μεῖς, δὲν ταιριάζει νὰ πάῃ τοῦ κακού ἡ φιλονεικία. Ἀς βγῇ καὶ κανένα ὄφελος.

Καταλάβαμε τώρα ποῦ κάθε λαὸς παίρνει λέξεις ἀπ' τοὺς ἄλλους λαούς. Μὰ καταλάβαμε κι ἄλλο ἓνα· ἕνα τίς πάρῃ, τίς κάνει δικές του. Μὴν κοιτάζουμε τὴ *ρίζα*, τὴν *παραγωγή*, ποῦ μπορεῖ νὰ εἶναι ἰταλικὴ ἢ λατινικὴ· ἡ *ρίζα* τίποτε δὲ σημαίνει. Πρέπει νὰ κοιτάζουμε τὴ γραμματικὴ, νὰ δοῦμε πῶς κλίνεται μία λέξη, καὶ τί προφορά ἔχει. Εἶδαμε ὅμως ποῦ ὅλες αὐτὲς οἱ λέξεις ποῦ ἀραδιάσαμε, ἔχουν ἐλληνικὴ κλίση καὶ προφορά ἐλληνικὴ· θὰ πῇ πῶς ἔγιναν ἐλληνικές.

Παυλῆς. — Σὰ νὰ μὴν τὸ πολυκαταλαβαίνω ἀκόμα αὐτὸ ποῦ λέτε.

Ἐγώ. — Δὲ συνεθίζουμε κάθε μέρα στὴν Ἀθήνα τὸ *φωκόλο*;

Παυλῆς. — Τὸ συνεθίζουμε καὶ τὸ γράφουμε καὶ καμιά φορὰ.

Ἐγώ. — Αὐτὸ τὸ *φωκόλο* εἶνε τὸ γαλλικὸ τὸ *faux-col*.

Παυλῆς. — Ἀφοῦ εἶναι γαλλικόν, πῶς νὰ εἶναι κ' ἐλληνικόν;

Ἐγώ. — Καὶ δὲ βλέπετε ποῦ τὸ κλίνουμε σὰ νὰ εἴταν ἐλληνικὸ ὄνομα; Ποτὲ δὲν τὸ λέμε *φωκόλ*, ποῦ θὰ εἴταν τὸ σωστὸ γαλλικόν. Κάτι θὰ πῇ αὐτό· θὰ πῇ πῶς δὲν μπορούμε, πῶς εἶναι ἀδύνατο νὰ χουμε ξένῃ λέξῃ στὴ γλῶσσα μας. Πρῶτα πρέπει νὰ τὴν κάνουμε ἐλληνικὴ. Ἀπ' τὸ *μικρο* ποῦ πῆρε τὸ *φωκόλ*-ο φαίνεται πῶς ἀκόμα καὶ σήμερα σώζεται ἡ ἀρχαία μας ἡ γραμματικὴ, καὶ φαίνεται καλῆτερα ἀπ' τὸ *φωκόλο* καὶ τὰ τέτοια, παρὰ ἀπ' τὸ *κοιλιόριον*, τὸ *τραπέριον*, τὸ *παυδίον* καὶ τὸ *περβάριον*, γιὰτι τὸ *φωκόλο* τόκαμε ὁ ἀγράμματος ὁ λαός, μὰ τὸ *τραπέριον* καὶ τὸ *περβάριον* τᾶφταιάζαν τώρα οἱ δασκάλοι. Ἐμεῖς δὲν ἔχουμε ἀνάγκη νὰ πάμε στὸ σχολεῖο γιὰ νὰ μάθουμε πῶς κλίνονται τὰ οὐδέτερα, καὶ θὰ κάνουμε φυσικὰ μιὰ γενικὴ *φωκόλου*, σὰν ποῦ λέμε τόσα χρόνια τὴ γενικὴ *μήλου* καὶ *δέντροι*.

Παυλῆς. — Εἶναι τὰ λόγια σας πολὺ σωστά, μὰ σὰν παράξενα μοῦ ἔρχονται, ὅταν τὰ κοῦω πρώτη φορὰ. Κατάλαβα ὅμως ὁ τύπος πρέπει νὰ εἶναι κ' εἶναι πάντα ἐλληνικός. Γιατί

ὅμως νὰ μὴ θέλουμε καὶ μετὶ ξένες λέξεις, ἀφοῦ μάλιστα εἶναι τόσο λίγες κ' ἔχουμε τόσες ἄλλες δικές μας; Μήπως καὶ στὴ Γαλλία δὲν εἶναι τὸ ἴδιο; Τὰ γαλλικὰ δὲν εἶναι ὠραῖα; κι ὡς τόσο πόσα πῆραν ἀπ' τὰ γερμανικά, ἀπ' τὰ ἐλληνικά, ὡς κι ἀπ' τὰ γγγλικά. Δὲν εἶναι ἔτσι;

Ἐγώ. — Ἔτσι εἶναι. Ὅταν πάη ἕνας κι ἀγοράσῃ γάντια στὸ μαγαζί, θὰ ζητήσῃ νὰ τοῦ δώσουνε *gants* καὶ δὲ θὰ στοχαστῇ ἐκείνη τὴν ὥρα ποῦ τὰ *gants* αὐτὰ ἔχουνε γερμανικὴ παραγωγή. Φανταστῆτε νυχίσῃ ὁ καθένας στὴ Παρίσι, ἐκεῖ ποῦ πάει νανοῖξῃ τὸ στόμα, νὰ σκαλίσῃ καὶ στὰ λεξικά, προτοῦ νὰ πῇ τίποτε, γιὰ νὰ δῇ ἂν πρέπει νὰ τὸ πῇ ἢ ὄχι, ἂν εἶναι ἢ δὲν εἶναι ἀλήθεια γαλλικό.

Νὰ δῆτε μάλιστα ποῦ εἶναι καὶ πολὺ πιὸ κόμμοδον νὰ μὴ γυρεύῃ κανεὶς κάθε ὥρα στὰ βιβλία. Γιατὶ κοιτάζτε τί τρέχει. Ἀξάφια τὰ μπερδεύει κι ὁ σοφολογιώτατος, καὶ δὲν ξέρει πᾶς πῶς πρέπει νὰ πῇ τὰ πράγματα· τὸ *traître* πότε μᾶς τὸ βγάλλει ἀμαρτοστοιγία, πότε *συνολική*, πότε *συνμός*. Ὁ λαὸς καὶ μαζί μὲ τὸ λαὸ ὅλος ὁ κόσμος τὸ λέει φυσικὰ *traître*, κ' ἔτσι ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ τὰ βάζει πάλι ὅλα σὲ τάξη.

Κώστας. — Σὺ νὰ ξάνοιζε ὁ νοῦς μου καὶ μένα, τώρα ποῦ ἔφαγα τὸ ψιτό μου καὶ χόρτασα λιγάκι. Μοῦ φαίνεται πῶς ἡ φιλολογικὴ μας ἡ κουδέντα μπορεῖ νὰ μᾶς χρησιμεύῃ καὶ σὲ κάτι ἄλλο. Ἴσως εἶναι καλὸ ὅλοι μας ἐμεῖς, ποῦ δὲ μελετήσαμε γραμματικὴ καὶ γλωσσολογία, νὰ μιλοῦμε φυσικὰ, ὅπως μᾶς ἔρχεται, νὰ λέμε *βάρκα*, *σπίτι*, *μπαρπέρη* καὶ νὰ φίνουμε ἐκείνους ποῦ ξέρουνε, νὰ αποφασίσουν τί παραγωγῆς εἶναι τὸ ἓνα καὶ τ' ἄλλο, γιατί δὲν εἶναι δουλειά μας νὰ ξετάζουμε τὰ τέτοια.

Ἐγώ. — Αὐτὴ τὴν ἰδέαν ἔχω καὶ γώ. Τάχρινα πρῶτα διαφορετικὰ καὶ δὲν μποροῦσα νὰ πιστέψω πῶς ἔχω ἄδικο μήτε πῶς θὰ μὲ καταπείσῃ κανένας. Εἶδα ὅμως πῶς δὲν ταιριάζει νὰ πολεμοῦμε κάθε τόσο νὰ φτειάνουμε καινούριες λέξεις, ἀφοῦ τίς ἔχουμε ὁλοέτοιμες στὴ γλῶσσα μας χρόνια κ' αἰῶνες. Ἔτσι μοῦ φαίνεται πῶς τὸ θέλει κ' ἡ ἱστορία· ἡ ἱστορία θέλει νὰ λέμε *βάρκα*, ποῦ εἶναι πατροπαράδοτο, κι ὄχι ἡ *λέμβος* ἢ ὁ *λέμβος* ποῦ τώρα μόλις τὰ ξεσκάλισαμε στὰ βιβλία, τὰ βγάλαμε στὴ μέση καὶ τὰ κα-

μαρώνουμε, σὰ νὰ εἴτανε γιὰ καμάρωμα. Ὅλο τὸ ζήτημα αὐτὸ εἶναι· *βάρκα* κι ὄχι *λέμβος*, μήτε ὁ μήτε ἡ. Κανένας λόγος ἱστορικός δὲ μᾶς βιάζει, σὰν ποῦ τόνειρεύονται μερικοί, νὰ γράφουμε ἄλλη γλῶσσα, παρὰ τὴ γλῶσσα ποῦ ἔχουμε καὶ νὰ πετάξουμε ὅζω μὲ μιὰς τόσα ἀρχαῖα μνημεῖα ποῦ εἶναι καὶ γιὰ σέβας. Πρέπει μάλιστα νὰ φανοῦμε καὶ περήφανοι. Μιὰ φορὰ κ' ἔναν καιρὸ ἐμεῖς σώσαμε τὸ ρωμαϊκὸ κράτος, κάναμε νέα Ῥώμη κ' εἴχαμε βασιλεῖο ἀπέραντο καὶ πολὺ ἀπὸ κείνη τὴν ἐποχὴ σώσαμε καὶ κάμποσες λέξεις, σὰν τὴ *βάρκα* καὶ τὴν *πόρτα*, ποῦ θὰ εἴταν καλὸ νὰ τίς μαζώνουμε μιὰ μιὰ, καὶ νὰ τίς ἔχουμε καύκημα.

Παυλὺς. — Κάλλις πάλι νὰ λέμε *βάρκα*, παρὰ νὰ τὸ πάθουμε σὰν ἐκείνους ποῦ καμώνονται τάχατις πῶς τὰ ξέρουνε ὅλα περίφημα, ποῦ φωνάζουν πῶς ἡ γλῶσσα μας εἶναι *βάδοαρη*, κ' ὕστερα στὰ βιβλία τους βάζουνε κάθε στιγμὴ *sur papier velin, goût, caprice* καὶ τέτοια πολλά.

Κώστας. — Ἀνδιάζω καὶ γὼ καὶ δὲν μπορῶ νὰ τὸ χωνέψω. Πιὸ σωστὸ καὶ πιὸ ἐλληνικὸ θὰ εἴτανε νὰ τὸ λέγαμε νέττα σιέττα καπρίτσιο. Τὸ *caprice*, τί νόημα ἔχει καὶ τί γλῶσσα εἶναι; Δὲ θέλουμε νὰ γράφουμε *βωμί* καὶ *νερό*, γιατί μᾶς φαίνονται πῶς εἶναι *χουδαῖα*, καὶ δὲ μᾶς πειράζει νὰ γράφουμε *caprice*, ποῦ εἶναι πολὺ ποιὸ ξένο, ἀφοῦ τὸ τυπώνουμε καὶ μὲ ξένα γράμματα.

Ἐγώ. — Τὸ σωστὸ εἶναι νὰ μὴν ὀνομάζουμε ξένες λέξεις ἐκείνες ποῦ μάθαμε ἀπὸ παιδί, μὰ νὰ λέμε ξένες ἐκείνες ποῦ μαθαίνουμε στὸ σχολεῖο. Ἀμὰ δὲ νοιώθω πῶς μιὰ λέξη εἶναι ξένη, θὰ πῇ πῶς τὴν ἔχω σὰ δική μου, ὅταν πρέπει ὅμως ἕνας πρῶτα νὰ μοῦ τὴν ζηγήσῃ, θὰ πῇ πῶς μοῦ εἶναι ξένη. Ἔτσι, ἂς ἔχουμε καλὴ ὁρεξή, ἂς κοινθεντιάζουμε λιγάκι στὸ τραπέζι, καὶ γιὰ χατίρι τοῦ φίλου μας τοῦ Ἀμερικανοῦ ἂς καπνίζουμε καὶ τσιγάρα· φτάνει μόνο νὰ μὴν παραπονειοῦμαστε ὅλο πῶς ἔχουμε στὴ γλῶσσα μας λέξεις ἰταλικές. Καλὸ εἶναι νὰ μὴν ξεχνοῦμε τὰ λατινικά μας, μήτε ὅταν καθίσουμε στὸ τραπέζι, νὰ φᾶμε *μία βοῦκκα* *βωμί*, μήτε ὅταν πᾶμε *σπίτι* καὶ πέσουμε *πιά* στὸ *κρεβάτι*, ποῦ εἶναι ἴσως κι αὐτὸ λατινικὸ καὶ ποῦ τῷχει μάλιστα καὶ τὸ Εὐαγγέλιο.

ΜΙΚΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

